Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Noctes Atticae

Gellius, Aulus

[Venedig], 6. Apr. 1496

Liber decimvs

urn:nbn:de:bsz:31-272210

Visual Library

An dicendum ſit Tertio uel Tertium

deblatteratis uerſuũ multis milibus: finẽ aliquãdo fecit egreſſiq; ĩde ſum⁹ amici: familiareſq; ei⁹ Iulianũ ꝓſecuti: quidnã exiſtimaret: ꝓcõtati ſunt: atq; ibi iulianus feſtiuiſſime. Nolite quærere inquit: quid ſentiam: adoleſcẽs hic ſine cõtrouerſia diſertus eſt.

Quod Pliniũ ſecundum hoĩem nõ ĩdoctum fugerit latueritq; uitium argumenti quod ἀντιστρέφον. ideſt reciprocum græci dicunt. Cap. xvi.

Plinius PLinius ſecundus exiſtimatus eſt eẽ ætatis ſuæ doctiſſimus. is libros reliquit: quos ſtudioſoꝝ ĩſcripſit: haud mediuſfidius uſq;quaq; aſpernandos: in iis libris multa uarie ad oblectãdas eruditoꝝ hominum auris ponit: refert ẽt pleraſq; ſentẽtias: quas in declinandis cõtrouerſiis lepide: arguteq; dictas putat: ſicuti hãc quoq; ſniam ponit ex huiuſcemodi cõtrouerſia. Vir fortis premio: quod optauerit: donetur. Qui fortiter fecerat petiit alterius uxorẽ ĩ matrimonium: & accepit is deĩde cui ea uxor fuerat: fortiter fecit: repetit eandẽ: cõtradicitur. Eleganter inquit: & ꝓbabiliter ex ꝑte poſteriores uiri fortis uxorẽ ſibi reddi poſtulãtis hoc dictũ eſt ſi placet lex: redde. ſi nõ placet redde. Fugit autẽ Pliniũ: ſententiolã iſtã: quã putauit eſſe argutiſſimã: uitio non carere: qd' græcæ ἀντιστρέφον. i. reciprocũ dr̃: & ẽ uitiũ ĩſidioſum & ſub falſa laudis ſpecie latẽs. nihil. n. minus conuerti ex cõtrario idipſum aduerſus eundẽ põt. Atq; ita a priore illo uiro forti dici ſi placet lex: non reddo: ſi non placet non reddo.

Cecropias noctes doctorum exempla uirorum.
Donat habere mihi nobilis euſtochius.
Viuat: & æternum lætus bona tempora ducat.
Qui ſic dilecto tanta docenda dedit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVS.

Tertium ne conſul: an tertio dici oporteat. Et quonã modo. Cn. Pompeius cum in theatro quod erat dedicaturus: honores ſuos inſcriberet quæſtionem ancipitem iſtius uerbi de conſilio Ciceronis uitauerit: Caput primum.

FAmiliari meo cuipiã litteras athenis Romã miſi: ĩ iis ſcriptũ fuit me illi iã tertiũ ſcripſiſſe. is ad me reſcripſit: petiuitq;: ut rationẽ dicerẽ cur tertiũ: ac nõ tertio ſcripſiſſẽ: id ẽt adſcripſit: ut eadẽ qd ſuꝑ illo quoque
Tertiũ mihi uideret: facerẽ ſe certiorẽ: tertiũ ne cõſul: & quartũ: an tertio: &
conſul quarto dicẽdũ eẽt: quoniã Romæ dictũ uiꝝ dicentẽ audiſſet tertio: &
Tertio quarto cõſul: nõ tertiũ ꝗrtũq;. Idq; ĩ principio libri Celiũ ſcripſiſſe. & Q. Claud. in li-
conſul bro undeuiceſimo. C. Mariũ creatũ ſeptimo cõſulem dixiſſe. Ad hæc ego ſcripſi nihil
quartũ amplius: q̃ uerba. M. Varronis hominis opinor: q̃ fuit Claudius eũ Celio: doctioris:
conſul quibus uerbũ utrũq;: de quo ad me ſcripſerat: decideret: nã & Varro ſatis aperte qd
quarto dici oporteret edocuit: & ego abuerſus eũ: qui doctus eſſe dicebat litem meam facere
conſul abſens nolui: uerba. M. Varronis ex libro diſciplinaꝝ quito hæc ſunt: aliud eſt: quarto prætorẽ fieri: & quartũ: ꝗ ꝗrto locũ adſignificat: ac tres ante factos quartũ tmepus adſignificat: & ter ante factũ: igit. Ennius recte cõſcripſit. Quitus pater quartum fit cõſul. Et Põpeius timide: ꝗ ĩ theatro ne abſcriberet cõſul tertiũ: aut tertio extremas litteras non cõſcripſit. Quod de Põpeio Varro breuiter & ſubobſcure dixit: Tyro tullius Ciceronis libertus in epiſtola quadam enarratius ſcripſit ad hunc ferme modum Quũ Põpeius ĩquit ædẽ uictoriæ dedicaturus foret cuius gradus uice theatri eſſent:

nomenq;

nomenq; eius & honores inſcriberet: quæri cœptũ eſt: utrũ cõſul tertio inſcribendũ eſ
ſet: an tertiũ: eã rẽ Põpeius exqſitiſſime rettulit ad doctiſſimos ciuitatis. Q uũq; diſſen
tirẽt: & pars tertio: alii tertiũ ſcribendũ cõtenderent: rogauit inquit Ciceronem Pom-
peius: ut quod ei rectius uideretur ſcribi iuberet tum Ciceronẽ iudicare de uiris doctis
ueritũ eſſe: ne quoꝶ opinionẽ improbaſſe: ipſos uideret᷑ ĩprobaſſe. Perſuaſit igitur Põ
peio: ut neq; tertiũ neq; tertio ſcriberet᷑: ſed ad ſecũdũ uſq;. T. Fierẽt litteræ. ter. ut uer
bo nõ præſcriptores qdẽ demõſtraretur: ſed dictio tamẽ ambigua uerbi lateret. Id au
tem quod & Varro & Tyro dixerũt in eodẽ nunc theatro non eſt ita ſcriptũ. nã quum
multis annis poſtea ſcæna: quæ ꝓciderat: refecta eſſet: numerus tertii cõſulatus nõ uti
initio prioribus litteris tertis: ſed tribus tantum lineolis. iii. inciſis ſignificatus ẽ. In. M.
autem Catonis quarto origine ita ſcriptum eſt. Carthaginenſes ſextum defœdere de-
ceſſere. Id uerbum ſignificat: quinquies ante eos feciſſe cõtra fœdus: & tũ ſextũ. Græ-
ci quoq; ſignificandis huiuſmodi reꝶ numeris τριτον και τεταρτον. i. tertium & q̃r-
tum dicunt: quod cõgruit cum eo: quod latine dicitur tertium quartumq;.

Q uid Ariſtoteles de numero puerperii memoriæ mãdauerit. Cap. ii.

a Riſtoteles philoſophus memoriæ tradidit: mulierem in ægypto uno ꝑtu qnq;
pueros enixam: eũq; eſſe finẽ dixit multi iuge hominum partionis: neq; pluris
unq̃ ſimul genitos cõptum hunc autẽ eſſe numeꝶ ait rariſſimum: Sed & diuo
Auguſto iꝑante: q tẽporum eius hiſtoriã ſcripſerunt. ancillam Cæſaris Auguſti in
agro laurente peperiſſe quinq; pueros dicunt. eoſq; pauculos dies uixiſſe: matrẽ quoq;
eoꝶ nõ multo poſtq̃ peperit: mortuã monumentumq; ei factũ iuſſu auguſti in uia lau
rentia: inq; eo ſcriptum eſſe numeꝶ puerperii eius: de quo diximus.

Partus quinq; pueroꝶ

Locorum quorũdam illuſtrium collatio: cõtentioq; facta: ex orationibus. C. Grac
chi: & M. Catonis. Cap. iii.

f Ortis & uehemẽs orator exiſtimat᷑ eẽ. C. Gracchus: nemo id negat: ſed qđ
ñnullis uidet᷑ ſeuerior: acrior: ampliorq; eẽ. M. Tullio ferri id q poteſt. Lege
bamus adeo nup orationẽ Gracchi de legibus promulgatis: in qua. M. Ma-
riũ: & quoſdã ex municipiis italicis honeſtos uiros uirgis per iniuriam cæſos a magi-
ſtratibus po. ro. quãta maxime ĩuidia poteſt: cõqueritur. Verba hæc ſunt quæ ſup ea
re fecit. Nuper teanũ ſidicinũ cõſul uenit: uxorẽ dixit: in balneis uirilibus lauari uelle
Q uæſtori ſidicino a. M. Mario datũ eſt negociũ: uti balneis exigerentur: q lauaban-
tur: uxor renũciat uiro parũ cito ſibi balneas traditas eſſe: & parũ lautas fuiſſe: iccirco
palus deſtitutus eſt in foro eoq; aduectus ſuæ ciuitatis nobiliſſimus homo. M. Mari-
us ueſtimẽta detracta ſunt: uirgis cæſus eſt. Caleni: ubi id audierũt: edixerunt nequis
in balneis lauiſſe uellet: quũ magiſtratus romanus ibi eſſet. Ferẽtini ob eandẽ cãm ꝑ-
tor noſter quæſtores arripi iuſſit. Alter ſe de muro deiecit. Alter prehẽſus & uirgis cæ-
ſus eſt. In tam atroci re: ac tã miſera atq; mœſta: iniuriæ publicæ conteſtatione: & quid
eſt: quod aut ampliter ĩſigniterq;: aut lachrymoſe: atq; miſeranter: aut multa copioſa
q; ĩuidia: graui & penetrabili querimonia dixerit: breuitas ſane uenuſtas: & mundici-
es: orõnis eſt: qualis habere ferme in comœdiaꝶ feſtiuitatibus ſolet. Itẽ gracchus alio
in loco ita dixit. Q uãta libido quãtaq; ĩtẽperãtia ſit hoĩum adoleſcẽtium: unum exem
plũ uobis oſtẽdã: his annis paucis ex Aſia miſſus eſt: qui per id tempus magiſtratum
nõ ceperat homo adoleſcens pro legato: is in lectica ferebatur: ei obuiam bubulcus de

Plebe uen aſina aduenit. & per iocū quū ignoraret: qui ferretur. rogauit num mortuū ferret: ubi id audiuit: lecticā iuſſit deponi. ſtuppis quibus lectica ligata erat: uſq; adeo uerberari iuſſit dū aīam efflauit. Hæc quidē oro ſup tā uiolento atq; crudeli facinore nihil ꝓfecto abeſt a quotidianis ſermonibus. atquū in ſimili cā apud. M. Tul. ciues romani innocētes uiri cōtra ius cōtraq; leges uirgis cædunt᷑: aut ſupplicio extremo ne cantur: quæ ibi tūc miſeratio: quæ cōploratio: quæ totius rei ſub oculos ſubiectio: qđ & quale inuidiæ: atq; acerbitatis fretū efferueſcit. Aium hercle meū: quū illa. M. Ci-ceronis lego: imago quædā & ſonus uerboꝝ: & uocū: & eiulationū circūplectit᷑. ue-lut ſunt iſta: quæ de. C. Verre dicit: quæ nos: ut in præſens potuimus: quantū memo ria ſuppeditabat: adſcripſimus. Ipſe inflāmatus ſcelere: & furore in foꝝ uenit: arde-bant oculi: toto ex ore crudelitas emanabat. expectabāt oēs: quo tādē ꝓgreſſurus aut quidnā acturus eēt quū repente hoīem ꝓripi: atq; in foro medio nudari: ac diligari: & uirgas expediri iubet. Iā hæc mediusfidius ſola uerba nudari: ac diligari: & uirgas ex pediri iubet: tanti metus horroriſq; ſunt: ut nō narrari quæ geſta ſunt: ſed rem geri ꝓr us uideas. Gracchus autem noſter: nō quærentis: neq; imp lorantis: ſed nūciātis uice palus inquit in foro deſtitutus eſt: ueſtimēta detracta ſunt: uirgis cæſus eſt. Sed enim M. Cicero præclare: cū diutina repræſentatōe nō cæſus eſt: ſed cædebat᷑ inquit uirgis in medio foro meſſanæ ciuis romanus. Q uū interea nullus gemitus: nulla uox illius miſeri inter dolorem: crepitūq; plagaꝝ audiebatur: niſi hæc ciuis romanus ſum. hac cōmemoratione ciuitatis oīa uerbera depulſuꝝ: cruciatūq; a corpore deiectuꝝ arbi-trabatur: cōplorationē deīde tam acerbæ rei: & odiū in Verrē deteſtationēq; apud ci ues romanos incenſe: atq; acriter: atq; inflāmanter facit quū hæc dicit. O nomen dul cæ libertatis. O ius eximiū noſtræ ciuitatis. O lex portia legeſq; ſemproniæ. O graui-ter deſiderata: & aliquādo reddita plebi romanæ tribunitia poteſtas. huccine tandem hæc oīa reciderūt: ut ciuis romanus in ꝓuincia po. ro. in oppido fœderatoꝝ: ab eo qui beneficio po. ro. faſces ac ſecuris haberet deligatus in foro uirgis cæderet᷑: quid quū ignes ardenteſq; laminæ cæteriq; cruciatus admouebant᷑? Si te acerba illius implora-tio: & uox miſerabilis nō leniebat: ne ciuiū romanoꝝ: qui tum aderāt: fletu gemituq; maximo cōmouebare? Hæc. M. Tul. atrociter grauiter copioſe apteq; miſeratus eſt. Sed ſi quis eſt tā agreſti aure ac tam hiſpida: quē lux iſta: & amœnitas orōnis: uerbo-rūq; modificatio paꝝ delectat: amat aūt priora iccirco: ꝙ incōpta & breuia: & nō ope roſa: ſed natiua quadā ſuauitate ſunt: quodq; iis umbra: & color quaſi opace uetuſta-tis eſt: is ſiquid iudicii habet: cōſideret in cā pari. M. Catonis hoīs antiqoris orōnem. Ad cuius uim & copiā Gracchus nec aſpirauit. intelligit (opinor) Catonē cōtētū elo-quētia ætatis ſuæ nō fuiſſe: & id iā tum facere uoluiſſe: qđ Cicero poſtea ꝑfecit. In eo nāq; libro qui de falſis pugnis ſcriptus ē: ita de. Q. Thermo cōqueſtus eſt. Dixit a de cēuiris paꝝ ſibi bene cibaria curata eſſe. iuſſit ueſtimēta detrahi: atq; flagro cædi. de-cēuiros brutiani uerberauere. uidere multi mortales. Q uis hāc cōtumeliā? quis hoc imperiū? qs hāc ſeruitutē ferre poteſt: nemo hoc rex auſus eſt facere eā ne fieri bonis bono genere natis boni cōſulitis? Vbi ſocietas? ubi fides maioꝝ: inſignitas: iniurias: plagas: uerbera: uibices: eos dolores: atq; carnificinas per dedecus: atq; maximā igno miniā inſpectātibus popularibus ſuis: atq; multis mortalibus te facere auſum eē? ſed ꝗtū luctū quātūq; gemitū: qđ lachrymaꝝ: quātūq; fletuū factū audiui; ſerui iniurias

nimis

nimis ægre ferũt. qd illos bono genere natos: magna uirtute præditos opinamini animi habuiſſe atq; habituros: dum uiuent? Quod Cato dixit: brutiani uerberauere neq fortaſſe de brutianis requirat id ſignificat. Quum Annibal pœnus cũ exercitu in Italia eſſet. & aliquot pugnas populus ro. aduerſas pugnauiſſet. primi totius Italiæ brutii ad Annibalẽ deſciuerũt. id romani ægre paſſi poſtq̃ Annibal Italia deceſſit: ſuperatiq; pœni ſunt; brutios ignominiæ cã nõ milites ſcribebãt: nec pro ſociis hẽbant ſed magiſtratibus in ꝓuincias eũtibus parere: & præminiſtrare ſeruoꝝ uicẽ iuſſerũt. Itaq; ii ſequebant̃ magiſtratus: tanq̃ in ſcænicis fabulis: qui dicebant̃ Lorarii: & quos erãt iuſſi uinciebãt: aut uerberabãt. Quot aũt ex brutis erãt: appellati ſunt brutiani.

Lorarii

Brutiani

Qd'. P. Nigidius argutiſſime docuit noĩa nõ poſitiua eẽ: ſed naturalia. Cap. iiii.

n

Omina uerbaq; nõ poſitu fortuito: ſed quadã ui & rõne naturæ facta eẽ. P. Nigidius ĩ grãmatici cõmẽtariis docet rẽ ſane ĩ philoſophiæ diſertationibus celebrẽ q̃ri. n. ſolitũ apud philoſophos φυσει τα ονοματα η θεσει. i. natura ne noĩa ſint an poſitu: in eã rẽ multa argumẽta dicit: cur uideri poſſint uerba eẽ naturalia magis q̃ arbitraria: ex quibus hoc uiſum eſt lepidũ & feſtiuũ. Vos inqt quũ dicimus motu quodã oris cõueniẽte cũ ipſius uerbi demõſtratõe utimur: & labias ſenſim primores emouemus: ac ſpiritũ: atq; aĩam porro uerſũ: & ad eos quibus quũ ſermocinamur intẽdimus. at cõtra quũ dicimus nos neq; ꝓfuſo intẽtoq; flatu uocis: neq; proiectis labris ꝓnũciamus: ſed & ſpiritũ: & labias: quaſi intra noſmetipſos coercemus: hoc idẽ fit in eo qd dicimus: tu & ego: & tibi mihi. Nã ſicuti quũ annuimus: & abnuim9: motus quidã ille uel capitis: uel oculoꝝ a natura rei: quam ſignificat nõ abhorret: ita ĩ his uocibus quaſi geſtus quidã oris & ſpiritus naturalis eſt. eadẽ ratio eſt in græcis quoq; uocibus: qua eſſe in noſtris animaduertimus.

Auarus ſimplex ne uocabulũ ſit: an cõpoſitũ & duplex: ſicut. P. Nigidio. Cap. v.

a

Varus nõ ſimplex uocabulũ: ſed iunctũ copulatũq; eſſe Nigidius dicit in cõmẽtariorũ undetriceſimo. Auarus inqt appellat̃ q auidus æris eſt: ſed in ea copula e inqt littera detrita eſt. Itẽ locupletẽ ait dictũ ex cõpoſitis uocibus: q plenaq; loca: hoc eſt q multas poſſeſſiones tenet. Sed ꝓbabilius id firmiuſq; eſt: qd de locuplete dicit. nã de auaro ambigit̃. cur. n. nõ uideri poſſit ab uno ſolũ uerbo ĩclinatũ: qd eſt aueo? eadẽq; eẽ factura: qua ẽ amarus: de quo nihil dici põt: qn duplex non ſit.

Auarus

Mulctam dictam eſſe ab ædilibus. P. Appii ceci filiæ mulieri nobili: q locuta eſſet petulantius. Cap. vi.

n

On infecta modo: ſed in uoces etiã petulãtiores publice uindicatũ eſt: ita eni debere eſſe uiſa eſt romanæ diſciplinæ dignitas inuiolabilis. Appii nanq; illius cæci filia: a ludis quos ſpectauerat: exiens turba undiq; cõfluẽtis fluctuãtiſq; populi iactata eſt: atq; inde egreſſa: quũ ſe male habitã diceret. Quid ĩ me nũc factũ eẽt iqt: quãtoq; arctius: preſſiuſq; cõflictata eſſem: ſi Publius Claudius frater meus nauali prœlio claſſem nauiũ cũ igenti ciuiũ numero nõ perdidiſſet? Certe qdẽ maiore nũc copia populi oppꝰſſa icidiſſẽ: ſed utinã ĩqt reuiuiſcat frater aliãq; claſſẽ ĩ ſiciliã ducat: atq; iſtã multitudinẽ ꝑditũ eat: q̃ me male nũc miſerã cõuexauit ob hæc mulieris uerba tã ĩproba: ac tã inciuilia. C. Fundanius & Tib. Sempronius ædiles plæbei mulctã dixerũt ei æris grauis. xxv. milia. Id factum eẽ dicit Capito Atteius ĩ cõmẽtario de iudiciis publicis bello punico prio. Fabio Licinio; &. T. Acilio Craſſo cõſulib9

Appii filia

Fluminũ quæ ultra imperiũ romanũ fluũt prima magnitudine eſſe nilum: ſecundum iſtrũ: ꝓxima rhodanũ. ſicut. M. Varronẽ memini ſcribere. Cap. vii.

o Mniũ fluminũ quæ in maria qua imperiũ ro. eſt: fluunt. quã græci την εισω θαλασσαν. i. iternũ mare appellãt maximũ eſſe nilũ cõſentiũt. ꝓxima magnitudine eẽ iſtrũ ſcripſit Sal. Varro aũt quũ de parte orbis: quæ Europa dicitur diſſereret: in tribus primis eius terræ fluminibus rhodanũ eẽ ponit: per qd' uidet' eũ facere iſtro æmulum. iſtrus enim quoq; in europa fluit.

Nilus — *Rhodanus* — *Iſtrus*

Inter ignominias militares q̃bus milites coercebant' fuiſſe ſanguinis dimiſſionem & quænam eſſe uideatur cauſa huiuſcemodi caſtigationis. Cap. viii.

f Vit hæc quoq; antiq̃tus militaris aĩaduerſio: iubere ignominiæ cã militi uenã ſolui: & ſanguinẽ dimitti. cuius rei rõ in lrĩs ueteribus: q̃s eqdẽ iuenire potui ñ extat: ſed opinor factũ hoc primitus ĩ militibus ſtupẽtis aĩ atq; a naturali hitu declinãtis: ut nõ tã pœna: q̃ medicina uideret'. poſtea tñ ob pleraq; alia delicta idẽ factitatũ eſſe credo per cõſuetudinẽ: quaſi minus ſani uiderent' oẽs: qui deliquerunt.

Sanguinis miſſio

Q uibus modis: quoq; habitu acies romana inſtrui ſolita ſit: quæq; eaꝝ inſtructionum ſunt uocabula. Cap. ix.

u Ocabula ſunt militaria: q̃bus iſtructa certo mõ acies appellari ſolet: frõs ſubſidia cuneus: orbis: globus: forfices: ſerra: alæ: turres. hæc & q̃dã itẽ alia iueni re ẽ ĩ libris eoꝝ q de militari diſciplina ſcripſerũt. trãſlata aũt ſũt ab ipſis rebus q̃ ita ꝓprie nõiant': eaꝝq; reꝝ ĩ acie iſtruẽda ſui cuiuſq; uocabuli imagines oñduntur.

Militaria uocabula

Q uæ eius rei cauſa ſit: q̃ & græci ueteres: & romani annulum in eo digito geſtauerunt: qui eſt in manu ſiniſtra minimo proximus. Cap. x.

u Eteres græcos annulũ habuiſſe ĩ digito accepimus ſiniſtræ manus q minimo eſt ꝓximus. romanos quoq; oẽs aiũt ſic plerunq; annulis uſitatos. cãm eſſe huius rei Appion in libris ægyptiacis hãc dicit: q̃ iſectis aptiſq; humanis corporibus: ut mos in ægypto fuit: quas græci ανατομας. i. diſſectiões appellãt repertũ eſt neruũ quẽdã tenuiſſimũ ab eo uno digito: de quo diximus ad cor hominis ꝑgere ac ꝑuenire. ꝓpterea nõ inſcitũ uiſũ eẽ eũ digitũ potiſſimũ tali honore decorandũ: qui continens & quaſi cõnexus eſſe cum principatu cordis uideretur.

Annuli geſtatio

Verbũ mature quid ſignificat: quæq; eius uocis rõ ſit: & q̃ eo uerbo uulgus hominũ iproprie utit': atq; inibi q̃ præcox declinatũ ꝑcocis facit nõ præcoquis. Cap. xi.

m Ature nũc ſignificat ꝓpere: & cito cõtra ipſius uerbi ſniam. aliud. n. ẽ mature: q̃ qđ dr̃ ꝓpere. P. Nigidius hõ in oĩum bonaꝝ artiũ diſciplinis egregius: Mature inquit ẽ: qđ neq; citius ẽ: neq; ſerius: ſed mediũ q̃ddã: & tpatũ ẽ. Bene atq; ꝓprie Nigidius. nã & ĩ frugibus. & ĩ pomis matura dicũt': quæ neq; cruda & imitia ſũt neq; caduca: & decocta: ſed tpe ſuo adulta: maturataq;. Q uoniã aũt quod non ſegniter fiebat mature fieri dicebat: ꝓgreſſa plurimũ uerbi ſignificatio eſt: & nõ iam: qđ nõ ſegnius: ſed qđ feſtinatius fit: id fieri mature dr̃: quãdo ea: quæ ꝑter ſui tpis modũ ꝓperata ſunt: ĩmatura uerius dicant'. illud uero nidigianũ rei: atq; uerbi tpamentũ: diuus auguſtus duobus græcis uerbis elegãtiſſime exprimebat. nã & dicere in ſermonibus: & ſcribere in epiſtolis ſolitũ eſſe aiũt. σπευδε βραδεως. i. matura. Per qđ monebat ut ad rẽ agendã ſimul adhiberet': & induſtriæ celeritas: & diligẽtiæ tarditas. ex quibus duobus cõtrariis fit maturitas. Virgilius quoq; ſi q̃s aĩum attẽdat duo iſta uerba ꝓpa

mature — *Maturitas*

Verbis;

& maturare:tanq̃ plane reſonãtia cõtraria ſcitiſſime ſeparauit in hiſce uerſibus.
Frigidus agricolam ſiquando continet hymber:
Multa forent quæ mox cælo properanda ſereno.
Maturare datur. Elegãtiſſime iſta duo uerba diuiſit. nãq; ĩ ꝓperatu rei ruſticæ: per tẽpeſtates pluuiaſq; quãdo ociũ eſt: maturari põt per ſerenas: quãdo tẽpus inſtat ꝓperari neceſſum eſt. quũ ſignificãdũ aũt eſt coactius quid factũ: & feſtinatius: tũ rectius ꝑmature factũ id dicit̃ q̃ mature. ſicut Afranius dixit in togata cui titulus nomen eſt. Appetis dominatũ demẽs præmature præcocẽ. In quo uerſu aĩaduertẽdũ eſt: ꝙ præcocẽ inquit: nõ præcoquẽ. eſt. n. caſus eius rectus: nõ præcoquis: ſed præcox. Maturare ꝑmature ꝑcox

De portẽtis fabularꝝ: quæ Plinius ſecundus indigniſſime in Democritũ cõfert philoſophum: & ibidem de ſimulacro uolucri columbæ. Cap. xii.

LIbrũ eſſe Democriti nobiliſſimi philoſophorũ de ui & natura chamæleontis eũq; ſe legiſſe Plinius ſecũdus in naturalis hiſtoriæ. xxviii. refert: multaq; uana: atq; intolerãda auribus. deinde quaſi a Democrito ſcripta tradit: ex quibus pauca hæc inuiti meminimus: quia perteſum ẽ. Accipitrẽ auẽ rapidiſſimã a chamæleonte humi reptãte ſi eũ forte ſupuolet: detrahi & cadere ui quadã in terrã: cæteriſq; auibus laniãdũ ſeſe ſpõte ſua obiicere & dedere. Itẽ aliud ultra humanã fidẽ: caput & collũ chamæleõtis: ſi urat̃ ligno: qđ appellat̃ robur: hymbres & tonitrua de repẽte fieri: idq; ipſum uſu uenire: ſi iecur eiuſdẽ aĩalis ĩ ſũmis tegulis urat̃. Itẽ aliud qđ hercle anponerẽ dubitaui: ita eſt diridicule uanitatis: niſi ĩccirco plane poſui ꝙ oportuit nos dicere qđ de iſtiuſmodi admirationũ fallaci illecebra ſentiremus: qua plerũq; capiunt̃: & ad ꝑniciẽ elabunt̃ ingenia maxime ſolertia: eaq; potiſſimũ: quæ diſcendi cupidiora ſũt ſed redeo ad Pliniũ. ſiniſtꝝ pedẽ ait chamæleontis ferro ex igni calefacto torreri: cũ herba quæ appellat̃ eodẽ noĩe chamæleon: & utrũq; macerari unguẽto colligiq; ĩ modũ paſtili atq; in uas mitti ligneũ & eũ q id uas ferat: ẽt ſi is ĩ medio palã uerſetur a nullo uideri poſſe. His portẽtis atq; ꝑſtigiis a Plinio ſecũdo ſcriptis: ñ dignũ eẽ cognomine Democriti puto. Vel illud quale ẽ: qđ idẽ Plinius in deciõ libris Democritũ ſcripſiſſe aſſeuerat aues q̃ſdã eẽ certis uocabulis & earꝝ auiũ cõfuſo ſanguĩe gigni ſerpẽtẽ eũ ſiqs ederit: liguas auiũ: & colloq̃a ĩterꝑtaturꝝ. multa aũt uident̃ ab hoibus iſtis male ſolertibus huiuſcemodi cõmẽta in Democriti nomẽ data nobilitatis auctoritatiſq; eius ꝑfugio utẽtibus. Sed id qđ Archytã pythagoricũ cõmẽtũ eẽ: atq; feciſſe traditur neq; minus admirabile: neq; tamẽ uanũ æque uideri debet. Nã & pleriq; nobiliũ græcorꝝ: & Phauorinus philoſophus memoriarꝝ ueterũ exequentiſſimus affirmatiſſime ſcripſerunt: ſimulacrꝝ colũbæ e ligno ab Archyta rõne quadã: diſciplinaq; mechanica factũ uolaſſe: ita erat ſcilicet librametis ſuſpenſũ: & aura ſpiritus incluſa: atq; occulta cõcitum. libet hercle ſuper re tam abhorrenti a fide ipſius Phauorini uerba ponere αρχύτασ ταραμτιμὸσ φιλὸσοφοσ ἅμακᾶι μηχαμιχὸσ: ωμ εποιησε περιςεραμ. ξύλιμηὺ πετομεμημ: ητισ ειποτεκα τήσειεμ ὀμκετι αμιςατο μεχρὶ γὰρ τουτου. i. Archytas tarãtinus philoſophus pariter & mechanicus uir colũbã ligneã fecit uolantẽ: quæ ſi nõnunq̃ ſubſediſſet: præterea non exurgebat. hactenus enim. Archyta tarantinus Columba lignea

Quum partim hoium: qua ratione homines dixerint. Cap. xiii.

PArtim hoium uenerũt plerunq; dr̃: qđ ſignificat ps hoium uenit. i. qdã hoies. nam partim hoc in loco aduerbiũ eſt; neq; in caſus inclinat̃ ſicuti quũ partim Partim hominũ

hoíum dici pót.i.cũ qbuſdã hoibus:& quaſi cũ quadã pte hoíum. M.Cato in oron̄e de floria ita ſcripſit. Ibi pro ſcorto fuit in cubiculũ ſurrectitauit e cõuiuio:cũ partim il loꝶ:iam ſæpe ad eũdẽ modũ erat. Imperitiores aũt: quũ partim legũt tanq̄ declinatũ ſit quaſi uocabulũ:nõ dictũ:quaſi aduerbiũ. Sed.Q .Claudi9.xxi.ãnali iſolẽtius paulo hac figura eſt ita uſus.cum enim cum partim copiis hominum adoleſcentium placentem ſibi. Item.Q u. Claudii.xiii.annali uerba hæc ſunt. Sed icc'rco me feciſſe: q̄ utrum negligẽtia ptim magiſtratuũ:nũ auaritia; an calamitate populi romani:eueniſſe dicam:neſcio.

Iniuria mihi factũ itur quali uerboꝶ ordine Cato dixit. Cap.xiiii.

Iniuria factum itur.

a Vdio illi iniuriã factum iri:audio cõtumeliã dictũ iri: uulgo quoq; ita dici:& iſtam eſſe uerboꝶ figurã iam in medio loquẽdi uſu:icc irco exẽplis ſuperſedeo Sed cõtumelia illi uel iniuria factũ itur paulo eſt remotius. Exẽplũ igitur ponemus.M.Cato pro ſe cõtra.C.Caſſiũ. Atq; euenit ita quirites ut in hac cõtumelia:q̄ mihi per huiuſcemodi petulantiã factũ itur rei quoq; pub.mediuſfidius miſerear quirites.ſicut aũt cõtumeliã factũ iri:ſignificat iri ad cõtumeliã faciendã.i.operam dari quo fiat cõtumelia:ita cõtumelia factũ itur caſu tantũ immutato idem dicit.

De flaminis dialis:deq; flaminicæ cærimoniis:uerbaq; ex dicto ꝑtoris appoſita q̄bus dicit:nõ coacturũ ſe ad iurãdũ:neq; uirgines. Veſtæ:neq; diales. Cap.xv.

Flamẽ dialis

c Aerimoniæ ĩpoſita flamini diali multæ:itẽ cautus multiplices:quos in libris q de ſacerdotibus publicis cõpoſiti ſũt. Itẽ i Fabii pictoris libroꝶ primo ſcriptos legimus:unde hæc ferme ſũt:quæ cõmeminimus.i. Equo dialẽ flaminẽ uehi religio eſt.ii.Claſſem ꝓcinctã extra pomeriũ.i.exercitũ armatũ uidere:icc irco rarenter flamen dialis creatus conſul eſt quũ bella cõſulibus mãdabãtur.iii. Itẽ iurare dialẽ fas nunq̄ eſt.iiii. Itẽ annulo uti:niſi ꝑuio caſſoq; fas non eſt.v.Ignẽ e flaminia.i.flaminis dialis domo niſi ſacrũ efferri ius nõ eſt.vi. Vinctũ ſi ædes eius ĩtroierit:ſolui neceſſum eſt:& uincula ꝑ impluuiũ in tegulas ſubduci:atq; inde foras inuiam dimitti.vii. Nodũ in apice:neq; in cinctu:neq; alia in parte ullũ habet.viii. Siqs ad uerberãdũ duratur:ſi ad pedes eius ſupplex ꝓcubuerit:eo die uerberari piaculũ eſt.ix. Capillũ dialis niſi qui liber homo eſt:nõ deſonet.x.Caprã & carnẽ incoctã:& ederã:& fabã:neq; tãgere diali mos eſt:neq; noiare.xi.Propagines e uitibus altis ꝓtentis nõ ſuccidet.xii. Pedes lecti in quo cubat:luto tenui circũlitos eſſe oportet:& de eo lecto trinoctiũ continuũ nõ decubat neq; in eo lecto cubare aliũ fas eſt:neq; apud eius lecti fulcrũ capſã eſſe cũ ſtrue:atq; ferro oportet.xiii. Vnguiũ dialis:& capilli ſegmina ſubter arborem ſilicã terra operiunt.xiiii.Dialis quotidie feſtinatus eſt.xv. Ac ſine apice ſub diuo eſſe licitũ nõ eſt:ſub tecto uti libet:& nõ pridẽ a põtificibus cõſtitutum. Maſſurius Sabinus ſcripſit & alia quædã remiſſa:gratiãq; aliquot cærimoniaꝶ factũ dicit.xvi.Farinã fermẽto imbutã attingere ei fas nõ eſt.xvii. Tunicã intimã:niſi in locis tectis nõ exuit ne ſub cœlo tanq̄ ſub oculis Iouis nudus ſit.xviii.Sup flaminẽ dialem in cõuiuio:niſi Rex ſacrificulus:haud qſpiam alius accũbit.xix. Vxorẽ ſi amiſit flamio decedit.xx. Mr̄imoniũ flaminis:niſi forte dirumpi non eſt ius.xxi.Locũ in quo buſtum eſt:nũq̄ ingreditur.xxii.Mortuũ nunq̄ attingit:funus tamẽ exequi nõ eſt religio. Eædẽ ferme cærimoniæ ſũt:quas flaminicas ſacerdotiſſas dialis ſeorſũ aiũt obſeruitare. ueluti eſt i.Q d bene nato opitur,ii,Et q̄ uirica ſurculũ de arbor̄ ſilica habet.iii.Et q̄ ſcalas:quæ

græce

græce κλιμάκεσ appellatur: eas āſcēdere ei plus tribus gradibus religio ſū eſt: at qr̃ēt
iiii. Q uū it ad argeos: ꝙ neq; comit caput neq; capillū depectit. Verba p̃toris ex edi/
cto ppetuo de flamine diali & de ſacerdote Veſtæ aſcripſi. Sacerdotē ueſtalē & flami
nem dialem in omni mea iuriſditione iurare non cogam. Verba. M. Varronis ex ſecū
do rerum diuinarum ſuper flamine diali hæc ſunt. Is ſolus album habet galerum uel
ꝙ maximus eſt: uel ꝙ ioui immolata hoſtia albato fieri oporteat.

Q uos errores Iuli9 Higin9 i. vi. Virg. aīaduerterit ī hiſtoria rōana erratos. Ca. xvi.

Eprehendit Higinus Virgilium: correcturumq; eum fuiſſe exiſtimat: quod ī
libro ſexto ſcriptum eſt. Palinurus eſt apud inferos: petens ab Aenea ut ſuum
corpus requirendum: & ſepeliendnm curet. Is hæc dicit.

Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terram
Iniice (nanq; potes) portuſq; require uelinos

Q uo inquit modo aut Palinurus nouiſſe: aut noīare potuit portus uelinos: & Aeneas
ex eo noīe locum īuenire: quū Velia oppidū: a quo portū: qui in eo loco eſt: uelinum uelinus
dixit Seruio Tullio regnāte Romæ poſt annū amplius ſexcēteſimū: q̄ Aeneas in ita/ portus.
liam uenit: cōditū in agro lucano: & eo noīe appellatū eſt. Nā q ab Harpalo inquit re
gis Cyri p̃fecto ex terra phocide fugati ſunt: alii ueliam: partim maſſiliam cōdiderūt.
Inſcitiſſime igitur petit: ut Aeneas portū uelinum requirat: quū id nomen tempore fu
erit nuſquā gentiū: neq; ſimile īquit illud uideri debet: quod eſt in primo carmine.

Italiam fato profugus: lauinaq; uenit
Littora: Aut quod æque eſt in. ſexto libro.
Chalcidicaq; leuis tandem ſuperaſtitit arce

Q uoniā poetæ ipſi q̄dā κατα πρόληψιν. i. p anticipationē hiſtoriæ dicere ex ſua pſo
nā cōcedi ſolet. Q uæ acta ipſe poſtea ſcire potuit. ſicut Virgilius ſciuit de lauinio op/
pido: & de colonia chalcidenſi: ſed palinurus qui potuit id inqt ſcire: ea quæ poſt an/
nos. dc. facta ſunt: niſi qs eū diuinaſſe apud inferos putat: pinde ut aīæ defunctoꝝ ſo/
lēt. Sed & ſi ita accipias: quāq̄ nō ita dr̃: Aeneas tñ qui nō diuinabat: quo pacto potuit
requirere portū uelinum? cui nomen tunc: ſicuti diximus: nullum uſq̄ fuit. Item hoc
quoq; in eodē libro reprehendit: & correctuꝝ fuiſſe Virgilium putat: niſi mors occu/
paſſet. Nā quum Theſea inqt: inter eos nominaſſet: qui ad inferos adiſſent: ac rediſ/
ſent: dixiſſetq;. Q uid theſea? magnū q̄d memorē Alcidem? & mi genus ab Ioue ſūmo
eſt: poſtea tamē refert. Sedet æternūq; ſedebit infœlix Theſeus. Q ui aūt inqt fieri p̃t
ut æternū apud inferos ſedebat: quē ſupra cū iis nominat: qui deſcēderint illuc: atq; in
de rurſum euaderint: præſertim cum ita ſit fabula de Theſeo: atq; ſic Hercules eum
euellerit e petra: & in lucē ad ſupos eduxerit. in his uerſibus erraſſe Virgilium dicit.

Eruet ille agros: agamemnoniaſq; micenas.
Ipſumq; æacidem genus armipotentis achilli
Vltus auos troiæ: templa & temerata mineruæ:

Confudit inquit & perſonas diuerſas & tempora. nam neq; eodem tempore: neq; eoſ/
dem per hoīes cū achæis: & cū Pyrrho bellatum eſt. Pyrrhus. n. quidē dicit Aeacidē
de epiro in italiā trāſgreſſus cum romanis depugnauit: aduerſus Maniū Curiū in eo
bello ducē. Argiuū autē bellū. i. achaicum multis poſt annis a. L. Mumio imperatore
geſtū eſt. poteſt inquit igiť medius eximii uerſus: qui de Pyrrho iportune imiſſus eſt

quem Virgilius proculdubio exempturus inquit fuit.

Quã ob cãm: & quali modo Democritus philoſophus luminibus oculoꝝ ſeſe priuauerit: & ſuper ea re uerſus Laberii pure admodũ & uenuſte facti. Cap.xvii.

Democritus

d Emocritũ philoſophũ in monumẽtis græcæ hiſtoriæ ſcriptũ eſt: uirum præter alios uenerandũ: auctoritateq; antiqua præditũ luminibus oculoꝝ ſua ſpõte ſe priuaſſe: quia exiſtimaret cogitatões: cõmẽtationeſq; aĩ ſui in cõtemplandis naturæ rationibus uegetiores & exactiores fore ſi eas uidendi illecebris: & oculoꝝ impedimentis liberaſſet id factum eius: modũq; ipſum quo cæcitatem facile ſolertia ſubtiliſſima conſciuit Laberius poeta in mimo: quem inſcripſit rectiorem: uerſibus q dem ſatis munde: atq; graphice factis deſcripſit: ſed cãm uolũtariæ cæcitatis finxit aliam uertitq; in eã rẽ: quã tũ agebat. nõ incõcinniter. eſt. n. pſona: quæ hoc apud Laberiũ dicit diuitis auari & parci ſumptum plurimum ασωτιαντε. i. laxumq; & popinationem adoleſcentis filii deplorantis. Verſus Laberiani hi ſunt.

Laberius poeta

Democritus abderites phyſicus philoſophus clypeum
Conſtituit contra exortum hiperionis: oculos
Effodere ut poſſet ſplendore æreo: ita radiis
Solis aciem effodit luminis: malis bene
Eſſe: ne uideret ciuibus: ſic ego
Fulgenti ſplendore in pecuniam uolo
Lucificare exitum ætati meæ.
Ne in re bona uideam eſſe nequam filium.

Hiſtoria de Artemiſia: deq; eo certamine: quod apud Mauſoli ſepulchrum a ſcriptoribus inclytis decertatum eſt. Cap.xviii.

Artemiſia mauſolus

a Rtemiſia Mauſolũ uirum amaſſe fertur ſupra omnis amorũ fabulas: ultraq; affectionis humanæ fidẽ. Mauſolus aũt fuit ut. M. Tullius ait: rex terræ cariæ ut qdã græcaꝝ hiſtoriaꝝ ſcriptores dicũt puinciæ græcæ pfectus: quẽ σατραπην. i. ducẽ ac pſidẽ græci uocãt. Is Mauſolus ubi fato pfunctus eſt: & inter lamenta & manus uxoris funere magnifico ſepultus eſt: Artemiſia luctu atq; deſiderio mariti flagrans oſſa: cinereq; eius mixta odoribus: cõtuſaq; in pulueris faciẽ aquæ ĩdidit: ebibitq;. multaq; alia uiolenti amoris ĩdicia feciſſe dr. molita quoq; eſt ĩgẽti impetu operis cõſeruãdæ mariti memoriæ cã: ſepulchrũ illud memoratiſſimũ: dignatũq; numerari inter ſeptẽ oĩum terraꝝ ſpectacula. Id monumẽtũ Artemiſia cũ diis manib9 ſacris Mauſoli dicaret: agona. i. certamẽ laudibus eius dicũdis facit. ponitq; pmia pecuniæ: aliarũq; bonaꝝ ampliſſima: ad eas laudes decertãdas ueniſſe dicunt uiri nobiles ingenio atq; lingua pſtabili Theopõpus: Theodectes: Naucrites. ſũt ẽt q Iſocratẽ ipm cũ iis certauiſſe memoriæ mandauerint: ſed eo certamine uiciſſe Theopõpum iudicatũ eſt. Is fuit Iſocratis diſcipulus. extat nunc quoq; Theodecti tragœdia: quæ inſcribitur Mauſolus: in qua eum magis q̃ in proſa placuiſſe Higinus in exemplis refert.

Non purgari neq; leuari peccatũ: quum ptenditur peccatoꝝ: q̃ alii quoq; peccauerunt; ſimilitudo: atq; inibi uerba ex oratione ſuper ea re Demoſthenis: Cap.xix.

i Nceſſebat quempiã Taurus philoſophus ſeuera atq; uehementi obiurgatiõe adoleſcẽtẽ a rhetoribus & facũdiæ ſtudio: ad diſciplinas philoſophiæ trãgreſſum: q; factũ qddã ab eo diceret inhoneſte & ĩprobe. at ille non ibat inficias feciſſe; ſed

ciſſe: ſed id ſolitũ eſſe fieri defendebat: turpitudinẽq; delicti: exẽplo℞ uſu: & conſu-
tudinis uen ia deprecabat᷑: atq; ibi taurus iſto ipſo defenſionis genere irritatior homo
inquit ſtulte & nihili: ſi te a malis exẽplis auctoritates & rões philoſophiæ nõ abdu-
cũt: ne illius quidẽ Demoſthenis ueſtri ſñia tibi in mẽtẽ uenit: quæ quia lepidis & ue-
nuſtis uocum modis uincta eſt: quaſi quædam cantilena rhetorica facilius adhærere
memoriæ tuæ potuit. nam ſi me inquit nõ fallit: quod quidẽ in primori pueritia lege-
rim: uerba hæc ſunt Demoſthenis aduerſus eum: qui (ut tu nũc facis) peccatũ ſuum
peccatis alienis exemptũ: purgatumq; ibat. συ δεμή λεγεωσ γέγονεμ οὕτω πολ-
λάκισ. αλλωσ αυτο προσηκει γιγνεσθαι. ού γαρ ειτι πωποτε. μή κατα τούσ
νομούσ επρᾶχθη. συ δε τού τόεμιμησω. δια τούτό αποφύγοισ αμ δικαῖωσ
ἆλλα πόλλω μαλλομ. ἁλισκοιό. ωσπερ γαρ ειτισ εαλω. συ ταῦτα ὄυκαμ.
εγραψασ ούτωσ ανσύμύμ αλωσ αλλοσ ουγρᾶφει. i. uer℞ ne dicas ſic eẽ actũ ſæ-
penumero: ſed hoc fieri ſic dicere. Nõ. n. ſi quid aliquãdo cõtra leges actũ iam ẽ: tuq;
id ſecurus es, ꝑpterea iure queas euadere: quinimo eo magis iccirco in te debeat ſtatui
ut. n. ſi prius in aliquẽ foret aĩaduerſum: tu minime hæc ſcriberes: ita ſi ipſe i pñtia pu-
nieris: nequaq̃ deinceps alius ſcribet. Sic Taurus oĩum ſuaſionũ: admonitionũq; ge-
nere utens ſectatores ſuos ad rationes bonæ inculpatæq; indolis ducebat.

Quid ſit rogatio: quid lex: quid plebiſcitum: quid priuilegium: & quantũ omnia
iſta differant. Cap. xx.

Væri audio qd lex ſit: qd plæbiſcitũ: qd rogatio: qd priuilegiũ. Atteius Capi-
q to publici priuatiq; iuris peritiſſimus: qd lex eſſet hiſce uerbis definiuit. Lex i- Lex.
quit eſt generale iuſſum populi: aut plæbis rogante magiſtratu. Ea definitio ſi
ꝓbe facta eſt neq; de impio Cn. Põpeii: neq; de reditu. M. Ciceronis: neq; de cæde. P.
Clodii quæſtio: neq; alia id genus populi plebiſue iuſſa leges uocari poſſunt. Nõ ſunt
enim generalia iuſſa: neq; de uniuerſis ciuibus: ſed de ſingulis concepta: quo circa pri-
uilegia potius uocari debent: quia ueteres priua dixerunt: quæ nos ſingula dicimus: Priua
quo uerbo Lucilius in primo ſatyra℞ libro uſus eſt. Ab domina thynnia uenientibus
priua dabo cephaleãq; carnem. Plæbẽ aũt Capito in eadẽ definitione ſeorſum a popu-
lo diuiſit: quoniã in populo oĩs pars ciuitatis: oẽſq; eius ordines cõtineant᷑. Plæbs uero Plebs
ea dicit᷑ in qua gẽtes ciuiũ patritiæ nõ inſũt. Plæbiſcitũ igit᷑ eſt ſecundũ eũ capitonem Plebi-
lex. quã plæbes ñ populus accipit: ſed toti⁹ rei iuriſq;: ſiue cũ populus: ſiue quũ plæbs ſcitum.
rogat᷑: ſiue qđ ad uniuerſos ꝑtinet: caput ipſum & origo: & quaſi fons rogatio eſt. Iſta Roga-
enim oĩa uocabula cẽſent᷑ cõtinent᷑q; rogationis principali genere: & noĩe. nã niſi po- tio.
pulus: aut plæbs rogat᷑: nullum plæbis: aut populi iuſſum fieri poteſt. Sed quãq̃ hæc
ita ſunt: in ueteribus tamen ſcriptis non magnam uocabulorum iſto℞ differentiã eſſe
animaduertimus. nam & plæbiſcita: & priuilegia tranſlato nomine leges appellaue-
runt eademq; confuſo & indiſtincto uocabulo rogationes dixerũt. Sal. quoq; proprie-
tatum in uerbis retinentiſſimus conſuetudini conceſſit: & priuilegium quod de Cn.
Pompeii reditu ferebatur: legem appellauit. Verba ex ſecunda eius hiſtoria hæc ſũt.
Nam Syllam conſulem de reditu eius legem ferentem ex compoſito trib. ple. C. He-
rennius prohibuerat.

Quam ob cauſam. M. Cicero his omnino uerbis nouiſſime & nouiſſimus uti ob-
ſeruantiſſime uitarit. Cap. xxi.

n On paucis uerbis: quorum frequens uſus eſt nunc: & fuit. M. Ciceronem holuiſſe uti manifeſtum eſt: ꝙ ea non probaret: uelut eſt nouiſſimus: & nouiſſime. Nam quum & M. Cato: & Saluſtius: & alii quoq; ætatis eiuſdem uerbo iſto promiſcue uſitati ſint: multi etiam non indocti uiri in libris id ſuis ſcripſerunt: abſtinuiſſe eo tamen tanq̄ non latino uidet̃. Quoniã qui doctiſſimus eoꝶ temporũ fuerat: Lælius illo ut nouo: & improbo uerbo uti uitauerat: propterea id. M. quoq; Varronis ex libro de lingua latina ad Ciceronem. vi. demonſtrandum putaui. Quod extremum inquit dicebatur: eſt dici nouiſſimum cœptum uulgo: quod mea memoria: ut Lælius: ſic ſenes alii ꝙ nimium nouum eſſet uerbum: uitabant: cuius origo: ut a uetere uetuſtius & ueterrimum: ſic a nouo declinatum nouius & nouiſſimum.

Locus exemptus ex Platonis libro qui inſcribitur gorgias: de falſæ philoſophiæ ꝓbris: quibus philoſophos temere inceſſit: qui emolumenta uera philoſophiæ ignorant. Cap. xxii.

p Lato ueritatis homo amiciſſimus: eiuſq; omnibus exhibendæ prõptiſſimus: quæ omnino dici poſſint in deſides iſtos: ignauoſq; qui obtentu philoſophiæ nominis inutile ocium: & linguæ: uitæq; tenebras ſequuntur: ex perſona quidem non graui: neq; idonea: uere tamen ingenueq; dixit. Nam & ſi Callices: quem dicere hæc fecit: uere philoſophiæ ignarus: inhoneſta: indignaq; in philoſophos cõfert perinde tamen accipienda ſunt quæ dicuntur: ut nos ſenſim moneri intelligamus: ne ipſi quoq; culpationes huiuſcemodi mereamur: neue inerti inaniq; deſidia cultum & ſtudium philoſophi metiamur. Verba ipſa ſuper hac re Platonis ex libro: qui appellatur gorgias: quoniã uertere ea cõſilium nõ fuit: quum ad proprietates eorum nequaq̄ poſſit latina oratio aſpirare: ac multo minus etiam mea. φιλοσοφια γαρ τοι εϛιν ω σωκρατεσ χαριεν. εαν τισ αυτου μετριωσ αψηκαι. εν τι ηλικια εαν δε περαιτερω του δεοντοσ εν διατριψη. διαφθορα των ανθρωπων. εαν γαρ και πανυ ευφυησ η. και πορρω τησ ηλικιασ φιλοσοφη. αναγκη παντων απειρον γεγονεναι εϛιν. ων χρη εμπειρον ειναι. τον μελλοντα καλον. καγαθον και ευδοκιμον εσεσθαι ανδρα και γαρ των νομων απειροι γιγνονται των κατα την πολιν. και των λογων. οισ δει χρωμενον ομιλειν εν. τοισ συμβολαιοισ τοισ ανθρωποισ: και ιδια: και δημοσια: και των ηδονων τε. και επιθυμιων των ανθρωπειων. και συλληβδην των ηθων παντα πασιν απειροι γιγνονται. επειδαν ουν ελθωσιν εισ τινα ιδιαν η πολιτικην πραξιν. καταγελαστοι γιγνονται. ωσπερ γε οιμαι οι πολιτικοι επειδαν αυ εισ τασ υμετερασ διατριβασ ελθωσι. και τουσ λογουσ καταγελαστοι εισι. συμβαινει γαρ το του ευριπιδου λαμπροσ τε εϛιν εκαϛοσ εν τουτω: και επι τουτ επειγεται νεμων το πλειϛον ημερασ τουτω ιν αυτοσ αυτου τυγχανη βελτιϛοσ ων. οπου δαν φαυλοσ η. εντευθεν φευγει. και λοιδορει τουτο. το δ' ετερον επαινει ευνοια τη εαυτου: ηγουμενοσ ουτωσ αυτοσ εαυτου επαινειν. αλλ' οιμαι το ορθοτατον εϛιν, αμφοτερων μετασχειν φιλοσοφιασ μεν οσον παιδειασ χαριν. καλον μετεχειν και ουκ αισχρον μειρακιω οντι φιλοσοφειν. επειδαν δε ηδη πρεσβυτεροσ ων ανθρωποσ ετι φιλοσοφη: καταγελαστον ω σωκρατεσ το χρημα γιγνεται. και εγωγε ομοιοτατον πασχω προσ τουσ φιλοσοφουντασ ωσπερ προσ τουσ ψελλιζομενουσ, και παιζοντασ οταν μεν γαρ παιδιον ιδω. ω ετι

προσηκει

προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον καὶ παίζον. χαίρω τε. καὶ χαρίεν μοι φαίνεται. καὶ ἐλευταίριον. καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγωμένου παιδαρίου ἀκούσω πικρόν τι μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου ἢ παίζοντα ὁρᾷ καταγέλαστον φαίνεται. καὶ ἄνανδρον. καὶ πληγῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω. καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. περὶ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν ἄγαμαι. καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ. καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα. ἀνελεύθερον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσαντα ἑαυτόν. οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι ὦ σώκρατες οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν ἤδη ἔλεγον. ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ. κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ ἄνανδρα γενέσθαι. φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγορὰς ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητής. τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίνεσθαι. καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανόν. μηδέποτε φθέγξασθαι ἐγὼ δὲ ὦ σώκρατες πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ ζῆθος πρὸς τὸν ἀμφίωνα ὁ εὐριπίδου οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ᾽ ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν ὅτι ἀμελεῖς ὦ σώκρατες ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφώματι. καὶ οὔτ᾽ ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖ᾽ ἂν ὀρθῶς λόγον οὔτ᾽ εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις οὔθ᾽ ὑπὲρ ἄλλου νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο: καίτοι ὦ φίλε σώκρατες καὶ μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς: εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν. ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν. καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας. νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος: ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγοι. φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα οἶσθ᾽ ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅτι χρήσαιο σαυτῷ ἀλλ᾽ ἰλιγγιῴης ἄν. καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅτι εἴποις. καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβὰς κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ. ἀποθάνοις ἂν εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτο ἐστὶν ὦ σώκρατες, εἴ τις εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη φῶτα. ἔθηκε χείρονα. μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδ᾽ ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον μηδένα. ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν. ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει. τὸν τοιοῦτον: εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην ἀλλ᾽ ὦ ἀγαθὲ ἐμοὶ πείθου. παῦσαι δὲ ἐλέγχων. πραγμάτων δ᾽ εὐμουσίαν ἄσκει. καὶ ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν. ἄλλοις τὰ κομψὰ. ταῦτ᾽ ἀφεὶς. εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἴτε φλυαρίας: ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας. ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα. ἀλλ᾽ οἷς ἐστι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. idest philoſophia ſane o Socrates res eſt elegans: ſi modice quiſpiam per ætatem attigerit: at ſi ſupra modum tempus in ea contriuerit: hominum eſt corruptela. nam ſiquis uel amœno ſit acriq́ʒ ingenio: ultraq́ʒ ætatem philoſophetur: neceſſum eſt eum rerum omnium eſſe imperitum: quarũ uſu calleat oportet

q̄ſquis honeſtus ꝓbuſq; eſt futurus. Legū.n. ciuiliū peritia & orōis uacat q̄bus ī actio
nibus ac cōmerciis: cū hoībus: tum priuatim: tum publice uti cōuenit uoluptatū item
atq; cupiditatū humanaꝝ: & morū euadunt prorſus inſolentes. Q uum itaq; in ullam
quāpiam īcidunt priuatam publicāue actionē habent deridiculi perinde: ac uiri ciui-
les ipſi: ubi ueſtra adeunt ſtudia: & diſputatōes irrident. Accidit iis.n. illud Euripidis
Q ua in re clarus quiſq; ē: ad eam ꝓperat: & diei ptē illi plurimam impartit in qua ipē
ſe exuperet cōtra in qua ſtupidior ac nihili ſit: inde effudit: eāq; cōtemnit. Alteram uero
ſui beniuolentia cōmendat: arbitrans ita ſeſe laudare. Sed p̄ſtat (ſicuti opinor) utriuſq;
eē participē pholoſophiæ inq̄: quo ad illius honeſtas ſinit: diſciplinæ grā cōpotem fieri
neq; turpe habet adoleſcētē philoſophari: at cum grandis iam natu philoſophat: ridi
cula res o Socrates geritur: atq; equidem ita penes philoſophantes afficior: ueluti er-
ga balbutiētes: ludenteſq;. Q uum.n. puerulum uideā. cui decoꝝ adhuc eſt: ſic līgua
balbutientē: ac ludentē demulceor: reſq; mihi quidē feſtiua & liberalis uidet: puerilíq;
ætati cōgruens: Q uod ſi uolubiliter puerulū loquentē audiam: acerba quæpiā res mi
hi oboritur & aures meæ moleſtia afficiunt: urq; neſcio quid eſſe ſeruile. At ſiquis uiꝝ
audierit balbutientē: aut ludentē uideat: res uidetur & deridenda & puerilis: & deniq;
digna uerberibus. Ita equidē afficior ſane eoꝝ qui philoſophant ratōe. V bi.n. in ado
leſcēte philoſophiā aſpicio: oblector: exoſculorq;. & id mihi uidetur ꝑdecere: ingeni
um quoq; ac liberalē hūc eſſe hoīem iudico; ecōtrario ſi nō philoſophat illiberalē &
ſeſe nunq̄ re ulla dignū uel honeſta uel ingenua arbitrātē. V eꝝ quū ſeniorē iā hoīem
philoſophātē adhuc nec dū facientē finē p̄ſentio uerberibus egere cōmodū uir ille mi
hi uidet. Q uod.n. modo dixi: id homini iſti accidit: ut & ſi ſit admodū ingenioſus: ui
lis atq; abiect⁹ efficiatur: quū mediā ciuitatē forūq; defugiat. In quo poeta inquit ui-
rós excellere. Abdat ſe uero & uitæ reliquū quū adoleſcētulis tribus: aut quattuor de-
gat: in angulorū aliquo cōmurmurās: ingeniū aūt quicq̄ magnū dignū haud unquā
loquatur. Equidē o Socrates ꝓ mea erga te beniuolētia: atq; humanitate uideri mihi ui
deor affici in p̄ſentia eodē mō quo Zetus reſpectu Amphionis apud Euripidē: cuius
modo mentionē feci. Etenī mihi quoq; eiuſmodi quædā tecū ut fabuler ī mentē uenit
qualia cū fratre ille: neglectui habes o Socrates ea quæ debes curar animiq; naturam
tui uſq; adeo nobilē puerili quodā ornamēto condecoras: neq; foro ſenatuiue orōnis
q̄cquā recte affers: neq; ꝓbabilem: aut cōſentiētē ullā rationem inueniſti: neq; uero ꝓ
aliis conſilium integrum cœpiſti: atqui amici Socrates. quod ægre nō feras uelim. lo
quor.n. tua cauſa ſumma cū bēniuolētia. An tibi nō turpe uideatur: ita te gerere: ut
ego te habere exiſtimo: & cæteras q ultra iuſtū pergāt philoſophari: nam ſi quis te
nunc: aut aliū eiuſmodi quēlibet ad carcerē rapiat: iniuriā te quidem intuliſſe arguēs
qui culpa omnino uaces: noſti ne te minime habituꝝ quonam te pacto tuearis. Sed
uertigīe uexeris: ac cōſilii inops oſcites quid dicas: quid agas. In iudicio itē ſuggeſtū
cōſcendens ſi improbus admodū ac nequā aduerſarius tuus ſit: mori de facili queas:
ſi te ille capitali deferat crimīe. V eꝝ quo nā pacto Socrates hoc ſapiētis ſit ſi qua ars
aliquē p̄ſtantē ingenio uiꝝ nacta: deteriorē illū effecerit: qui neq; ſibiipſi auxilio eē
poſſit periculiſq; extremis liberare neq; ſe: nec aliū quenq̄. Sed ab inimicis bonoꝝ oī
um facultate ſpoliari neceſſe ſit: & palā quidē infelicē degere: liceat.n. quāq̄ agreſti-
us: uera dicere; ſiquis ī genā te ꝑcuſſerit: pœnas nō det. Sed heus uir bone mihi obtē

pera;

pera:atq; a redargutionibus iſtis te abſtine:rerũq; elegantiã cole:& eam ſane unde re-
ƈte ſentire uideare:aliis miſſa faciẽs iſta arguta:ſiue deliramẽta:ſiue nugalia deceat ap
pellare:quibus efficiatur ut domos inanes habites:atq; ſequẽs non eos:qui exigua iſta
reprehendunt;ſed illos potius a quibus & facultates & gloria & bona alia ꝑmulta poſ-
ſidentur. Hæc Plato ſub perſona quidem:ſicuti dixi nõ proba.ſed cum ſenſu tamẽ: in
telligentiæq; cõmunis fidæ:& cũ quadam indiſſimulabuli ueritate diſſeruit. Nõ de illa
ſcilicet philoſophia:quæ uirtutum oĩum diſciplina eſt:quæq; in publicis ſimul & pri-
uatis officiis:excellit:ciuitateſq; &rempu.ſi nihil prohibeat:cõſtanter & fortiter & pi
te adminiſtrat;ſed de iſta futili atq; puerili meditatiõe argutiaꝝ nihil ad uitam neq; tu
endam:neq; ordinandam promouente:qua id genus hoĩes conſeneſcunt male feriati:
quos philoſophos eſſe & uulgus putat:& iis putabat:ex cuius perſona hæc diƈta ſunt

Verba ex oratione. M. Catonis de mulieꝝ ueteꝝ uiƈtu: & moribus atq; inibi quod
fuerit ius marito in adulterio uxorem depræhenſam necare. Cap. xxiii.

q Vi de uiƈtu atq; cultu po.ro.ſcripſerunt:mulieres rõæ atq; ĩ latio æſtatẽ abſte Mulie-
miã egiſſe:hoc ẽ uino ſemp:qđ temetũ priſca lingua appellabat᷑ abſtinuiſſe di res ab-
cũt:iſtitutũq; ut cognatis oſculũ ferrent:reprehẽdendi cã:ut odor indiciũ face ſtemiæ.
ret ſi bibiſſent. Bibere ãt ſolitas ferũt laureã paſſũ:murinã:& q̃ id genus epotãt: potu temetũ.
dulcia. Atq; hæc qdẽ iis qbus dixi libris ꝑuulgata ſunt. Sed. M. Cato nõ ſolũ exiſtima-
tas:ſed mulƈtatas quoq; a iudice mulieres,refert:nõ minus ſi uinũ in ſe:q̃ ſi ꝓbrũ & ad
ulteriũ admiſiſſent. Verba. M. Catonis adſcripſi ex orone q̃ inſcribit᷑ de dote: in q̃ id
quoq; ĩſcriptũ ẽ. in adulterio uxores deprehẽſas ius fuiſſe maritis necare. Vir inqt quũ
diuortiũ facit mulieri iudex ꝓ cẽſore ẽ. Impium qđ uidet᷑ habet:ſiqd ꝑuerſe tetreq; fa-
ƈtum ẽ a muliere:mulƈtatur ſi uinũ bibit:ſi cũ alieno uiro probri qđ fecit:cõdemnat᷑.
De iure aũt occidẽdi ita ſcriptũ ẽ: In adulterio uxorẽ tuã ſi prehẽdiſſes: ſine iudicio im
pune necares:illa te (ſi adulterares):digito nõ auderet cõtingere:neq; ius eſt.

Die priſtini & die craſtini & die quarti & die quinti. qui elegantius locuti ſunt dixiſ
ſe:non ut ea uulgo dicuntur nunc. Cap. xxiiii.

d Ie quarto:& die qnto qđ græci ειστέταρτην καὶ ϖεμϖτην. ideſt q̃rtã: & qntã Die qr-
dicũt:ab eruditis quoq; dici audio:& q alter dicit ꝓ rudi atq; indoƈto deſpicit᷑ to.
Sed. M. Tullii ætate ac ſupra eã:nõ opinor:ita dixerũt:die qnte.n.& die qnti ꝑ Die qn-
aduerbio copulate diƈtũ eſt:& ſecũda in ea ſyllaba correpta. Diuus ẽt Auguſtus me- to.
moriaꝝ ueteꝝ exequẽteſſimus:linguæ latinæ nõ neſcius:mũdiciaꝝ pr̃is ſui in ſermoni Die qn-
bus ſeƈtator:in epiſtolis plurifariã ſignificatiõe iſta dieꝝ nõ aliter uſus eſt. Is aũt erit ꝑ te
petuæ ueteꝝ cõſuetudinis demõſtrãdæ gratia:uerba ſolẽnia prætoris ponere: qb⁹ mo Die qui
re maioꝝ ferias cõcipere ſolet:quæ appellant᷑ compitalia:ea uerba hæc ſunt: Die noni ti
populo romano qritibus cõpitalia erunt.q̃do concepta fuerint nefas, Die noni prætor Diuus.
dicit:non die nono:neq; prætor ſolũ.ſed pleraq; omnis uetuſtas ſic locuta ẽ. Venit ec- Augu-
ce illius uerſus pomponiam in mẽtem:qui ex artellana quæ metui aſcribit᷑:dies hic ſex ſtus
tus. quum nihil egi die quarte moriar famæ. Suppetit etiam Celianum illud ex libro
hiſtoriarum ſecundo. Si uis mihi æquitatum dare:& ipſe cum cætero exercitu me ſeq
die quinti Romæ in capitoliũ curabo tibi cœna ſit coƈta: Et hiſtoriam autem & uerbũ
hoc ſumpſit Celius ex origine. M. Catonis. in quo ita ſcriptum eſt. Igitur diƈtatorem
carthaginẽſium magiſter equitũ monuit. Mitte mecũ Romã equitatum. die quinti in

die priſtini

die craſtini

capitolio tibi cœna cōacta erit. Extremā huius uocis ſyllabā: cum per e: tum per i: ſcriptam legi: Nā ſane q̄ cōſuetū ueteribus fuerat litteris iis plerunq; uti indifferenter ſicuti priſtini & priſtine: procliue & procliui: atq; alia item multa hoc genus uarie dixerūt Die priſtini quoq; eodem modo dicebatur: quod ſignificabat die priſtino: ideſt priore quod uulgo pridie dicit᷑: cōuerſo cōpoſitiōis ordine: quaſi priſtino die. Atq; item ſimili figura die craſtini dicebatur: ideſt craſtino die. Sacerdotes quoq; populi Romani tūc quū dicunt in diē tertiū: die perindini dicunt. Sed ut pleriq; die priſtini. ita. M. Cato in oratione cōtra Purium: die proximi dixit: die quarto autem. Cn. Martius hō impenſe doctus: in mimiābis præ eo dixit: qđ nudiuſquartus nos dicimus in his uerſibus

Nuper die quarto ut recordor: & certe Aquarum urceum unicum domi fregit.

Hoc igit᷑ intererit. ut die q̄rto qdē de præterito dicamus: die q̄rte aut q̄rti de futuro.

Telorum & iaculorum gladiorumq; uocabula. atq; inibi nauium quoq; genera: q̄ ſcripta in ueterum libris reperiuntur. Cap. xxv.

t Eloꝝ: iaculoꝝ. gladioꝝq; uocabula: quæ ī hiſtoriis ueteribus ſcripta ſunt. Itē nauigioꝝ quoq; genera & noīa libitū forte nobis ē ſedentibꝰ in rheda cōqrere neq; itidē aliaꝝ ineptiaꝝ uacantē ſtupentēq; aīum occupare. Quæ tū igit᷑ ſuppetierāt: hæc ſunt: haſta pilū: phalarica: ſemiphalarica: ſolliferrageſa: lācea: ſpari: rumigeſtri: faceſ: tragulæ: frameæ: meſanculæ: cateiæ: rhūpheæ: ſcorpiꝰ: ſcibōe:: ſiliceſ ueruta: enſes: ſiccæ: machæræ: ſpatæ: ligulæ: pugiōes: climaculæ. De lingua quoniā ē minus frequēs admonēdū exiſtimo lingulā ueteres dixiſſe gladiolū oblōgū: in ſpeciē linguæ factū: cuius meminit Neuius in tragœdia heſiona. uerſum Neuii appoſui.

Si ne mihi gerere morem uidear lingua: uerum lingula

Itē rhumphea genus teli eſt thracæ natiōis: poſitūq; hoc uocabulū ī. Q. Ennii annali xiiii. Nauium autem: quas reminiſci tūc potimus: appellatiōes hæ ſunt: gauli coruitæ caudicæ lōge hippagines cercuri celoces: uel ut græci dicūt: celetis lembus oxiæ remiculi actuariæ: quas græci ιϭδδϖδυϭ uocant. uel εϖιταριλδϭ. proſumiæ. uel geſeortæ uel orioles: cartæq; ſchaphæ pontones muctuciæ mediæ phaſelli parones mioparones lintres capulica mareplacidæcidarum ratariæ cataſcopium.

Inſcitæ ab Aſinio Pollione rep̄henſum Saluſtium: ꝙ tranſfretationē tranſgreſſum dixerit & tranſgreſſos qui tranſfretaſſent. Cap. xxvi.

a Sinio Pollioni in quadā epiſtola: quā ad plancum ſcripſit: & qbuſdā aliis. C. Saluſtius iniq; dignus nota uiſus eſt: ꝙ in primo hiſtoriaꝝ: maris trāſitū trāſmiſſūq; nauibꝰ factū trāſgreſſum appellauit: eoſq; q fretū trāſmiſerant: quos trāſfretaſſe dici ſolitū eſt trāſgreſſos dixit. uerba ipa Saluſtii poſuit. Itaq; Sertorius leui p̄ſidio relicto ī mauritania: nactus obſcurā noctē æſtu ſecūdo: furtimaut celeritate uitare p̄lium in tranſgreſſu conatus eſt: ac deinde infra ita ſcripſit: Trāſgreſſos oīs recipit mons p̄ceptus a luſitanis: Hoc igitnr & minus proprie. & a nullo graui auctore dictum aiunt: Nā trāſgreſſus inqt & īgreſſus a trāſgrediēdo dr̄r idq; ipſum ab īgreſſu & a pedū gradu appellatū ē: iccirco uerbū trāſgredi cōuenire nō putauit: neq; uolātibus: neq; ſerpētibus: neq; nauigātibus: ſed iis ſolis qui gradiunt᷑: & pedibꝰ iter emetiūtur: ꝑpterea negāt apud ſcriptorē idoneū: ut nauiū trāgreſſū repiri poſſe: ut ꝑ trāſfretatiōe trāgræſſū. Sed q̄ro ego cur nō ſicuti curſus nauiū recte dici ſolent: ita tranſgreſſus ēt nauibus factus dici poſſit: p̄ſertim cum breuitas tā anguſti freti: qđ terrā Africā

hiſpaniamq;

Hiſpaniaq; interfluuit: elegātiſſimæ trāſgreſſionis uocabulo: q̄ſi paucoꝝ graduū ſpatiū definita ſit. Qui auctoritatē aūt requirūt & negāt dictū igredi: trāſgrediue in nauigātibus: uolo uti reſpondeant q̄tū exiſtimēt intereſſe: igredi atq; ambulare. atqui Cato i libro de re ruſtica. Fundus inqt eo in loco habēdus ē: ut & oppidū ꝓpe amplum ſit: & mare aut amnis q̄ naues ambulāt. Appetitas porro huiuſcemodi trāſlatiões: habitaſq; eſſe pro honeſtamentis orationis. Lucretius quoq; teſtimoniū in hac eadē uoce dicit. In quarto. n. libro clamorē per arterias: & per fauces gradientē dicit: quod ē nimio cōfidentius: q̄ illud de nauibus Saluſtianum. Verſus lucretii hi ſunt.

Corpoream quoq; enim uocem cōſtare fatendum eſt.
Et ſonitum: quoniā poſſunt impellere ſenſus.
Præter radit enim uos fauces ſæpe: facitq;.
Aſperiora ſoras gradiens arteria clamor.

Præterea Saluſtius in eodē libro: nō eos ſolū qui nauibus ueherentur: ſed & ſcaphas quoq; nantes ꝓgreſſas dicit: uerba ipſe de ſcaphis poſui. Eaꝝ aliæ paululū progreſſæ nimio ſimul & incerto onere: quum pauor corpora agitauerat: deprimebant̄.

Hiſtoria de populo romano: deq; populo punico: ꝙ pari propemodum uigore fecerint æmuli. Cap. xxvii.

i N libris ueteribus memoria extat: ꝙ par fuit quondā uigor: & acritudo: amplitudoq; po. ro. atq; pœni: nec imerito exiſtimatū. Nā cū aliis quidē populis: de uniuſcuiuſq; reip. cū pœnis āt de oīum terraꝝ impio decertatū ē. Eius rei ſpeciē eſt in illo utriuſq; populi uerbo factū. Quum. Q. Fabius impator romanus dedit ad Carthaginenſes epiſtolam: ibi ſcriptum fuit: populum Romanum miſiſſe ad eos haſtam: & caduceū ſigna duo belli aut pacis: ex quis utrum uellent eligere: quod elegiſſent: id unum ut eſſe miſſum exiſtimarent. Carthaginenſes reſpōderunt neutrū ſeſe eligere: ſed poſſe q attuliſſent: utrū malent relinquere: quod reliqſſent id ſibi ꝓ lecto futuꝝ. M. Varro aūt nō haſtam ipſam: neq; ipſum caduceū miſſa dicit: ſed duas teſſerulas: in quarum altera caduceum: in altera ſimulachra haſtæ fuerunt inciſa.

De ætatū finibꝫ: pueritiæ: iuuētæ: ſenectæ ex Tuberōis hiſtoria ſumptū. Cap. xxviii.

t Vbero in hiſtoriaꝝ prio ſcripſit Seruiū Tulliū regem po. ro. quū illas qnq; claſſes iuniorum cenſus faciendi gratia inſtitueret: pueros eſſe exiſtimaſſem qui minores eſſent annis ſeptemdecim. Atq; inde ab anno ſeptimodecimo: quod idoneos iam eſſe reipu. arbitraret̄: milites ſcripſiſſe. eoſq; ad annum quadrageſimū ſextū iuniores: ſupraq; eum annū ſeniores appellaſſe. Eam rem propterea notaui: ut diſcrimina: quæ fuerunt indicio: moribuſq; maiorū pueritiæ: iuuentæ: ſenectæ ex iſta cenſione Seruii Tulli prudentiſſimi regis noſceretur.

Quod particula atq; non complexiua tantum ſit: ſed uim habeat pluſculam uariamq;. Cap. xxix.

a Tq; particula a grāmaticis quidē cōiunctio eē dicit̄ connexiua. Et plerūq; ſane cōiungit uerba & cōnectit. Sed interdum alias quaſdam poteſtates habet nō ſatis notas: niſi in ueterū litterarū tractatione: atq; cura exercitatis. Nā pro aduerbio ualet: quū dicimus aliter ego feci. atq; tu: ſignificat enim aliter q̄ tu. Et gemina ſi fiat auget: intenditq; rem de q̄ agitur: ut animaduertimus i. Q. Enni annalibꝫ: niſi memoria in hoc uerſu labor.

Atq; atq; accedit muros romana iuuentus:
Cui ſignificationi contrarium eſt: quod itidem a ueteribus dictum eſt. Deq; & ꝓterea
pro alio quoq; aduerbio dicitur ideſt ſtatim. Quod in his Virgilii uerſibus exiſtimatᷣ
obſcure: & inſequenter particula iſta poſita. Eſt autem. Sic omnia fatis.
In peius ruere: ac retro ſublapſa referri:
Non aliter: q̄ qui aduerſo uix flumine lembum.
Remigiis ſubigit: ſi bracchia forte remiſit:
Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIAER VNDECIMVS.

De origine uocabuli terræ Italiæ: deq; ea multa quæ ſuprema appellantur deq; eius nominis ratione: ac de lege aretina. & quibus uerbis antiquitus mulcta minima dici ſolita ſit. Caput primum.

Imæus in hiſtoriis: quas orone græca de rebus populi Romani cōpoſuit: &. M. Varro in antiqtatibus rex humanax: terrā italiā de græco uocabulo ſcripſerūt quoniā boues græca ueteri lingua: ιταλοι. i. uituli uocitati ſunt: quox in italia magna copia fuerit bucetaq; in ea terra gigni: paſciq; ſolita ſint cōplurima. Cōiectare āt ob eandē cauſam poſſumus: ꝙ italia tunc eſſet armētoſiſſima. Mulctāq; quæ appellatᷣ ſuprema: inſtituam in ſingulos dies: duax ouiū triginta boum: pro copia. ſ. boumproq; ouium penuria. Sed quū eiuſmodi mulcta pecoris: armētiq; a magiſtratibus dicta erat adigebantur boues oueſq;: alias præcii parui: alias maioris: eaq; res faciebat inæqualē mulctæ pœnitiorē. Iccirco poſtea lege aretina conſtituti ſunt in oues ſingulas æris deni: in boues æris cēteni. Minima autem mulcta eſt ouis unius. Suprema mulcta eſt eius muneri: cuius diximus: ultra quē mulctā dicere in dies ſingulos ius nō ē: & ꝓpterea ſuprema appellatᷣ. i. ſumma & maxīa. Quando igitᷣ nūc quoq; a magiſtratibus po. ro. more maiox mulcta dicitᷣ: uel minima uel ſuprema obſeruari ſolet ut oues genere uirili appellentᷣ: atq; ita. M. Varro uerba hæc legittima: quibus minima mulcta diceretᷣ: concepit. M. Terētio: quādo citatus: neq; reſpōdit: neq; excuſatus ē: ego ei unū ouē mulctā dico: ac niſi eo genere diceretur: negauerūt iuſtā uideri mulctā. Vocabulū āt ipſum mulctæ idē. M. Varro in undeuiceſimo: rex humanax: nō latinū: ſed ſabinū eē dicit. Idq; ad ſuā memoriā manſiſſe ait in lingua Samnitiū: qui ſunt a ſabinis orti. Sed turba grammaticox nouitia ea: κατ αντιφρασιν ideſt ꝑ contrariam dictionē: ut quædam alia: ita hoc quoq; dici tradiderūt. Quū āt uſus & mos ſermonū is ſit: ut ita & nunc loquamur: ut pleriq; uetex locuti ſunt: mulctam dixit: & mulcta dicta eſt. Nō eē ab re putaui notare ꝙ. M. Cato aliter dixit: nā ī quarto originū uerba hæc ſunt. Imperator noſter: ſi quis extra ordinem depugnatū iuit ei mulctā facit. Pōt aūt uideri conſulta elegātia uitaſſe uerbū quū in caſtris & in exercitu mulcta fieret: nō in comitio: nec ad populū diceretᷣ.

Quod elegantia apud antiquiores: nō de amœniore ingenio: ſed de nitidiore cultu atq; uictu dicebatᷣ: quod in uitio ponebatᷣ. Cap. ii.

Legās hō dicebatᷣ cū laude: ſed id fere uerbū ad ætatē. M. Catōis uitii nō laudis fuit. Eſt nāq; hoc aīaduertere: quū in qbuſdā āīis: tū ī libro Catōis: q̄ iſcriptus ē carmē de morib9; ex quo libro uerba hæc ſunt. Auaritiā oīa uitia hēre putabant:

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg